

некачественных/несвоевременных инвентаризаций, или стремление избежать административной ответственности и штрафа за грубое нарушение правил ведения бухгалтерского учета достаточно распространены) может отражаться как в приходно-расходных, так и в инвентаризационных документах.

Иными словами, при решении задачи по установлению факта недостатка эксперт, чтобы остаться в пределах своей компетенции, должен делать вывод, например, о несоответствии сведений, отраженных в бухгалтерских документах по приходу и расходу объектов имущества, данным, зафиксированным в инвентаризационной описи, не употребляя термин «недостача».

В этой статье мы рассмотрели несколько актуальных, на наш взгляд, проблем определения пределов компетенции судебного эксперта-экономиста. Представляется, что дальнейшее обсуждение сложных тем позволит выработать общий методологический подход к их решению.

К. В. Капустник, завідувач лабораторії
Харківського НДІСЕ

КЛАСИФІКАЦІЯ СТРАТЕГІЧНИХ РІШЕНЬ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ЕКОНОМІЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ

Шляхом узагальнення тлумачень поняття «стратегія» визначено зміст стратегії розвитку підприємства з метою формування методики та побудови алгоритму проведення економічних експертиз стратегічних рішень. Розподілено стратегії, що впливають на фінансовий стан підприємств, наведено класифікаційну структуру напрямків реалізації стратегічних рішень, які можна досліджувати при проведенні економічних експертиз.

Путем обобщения трактовок понятия «стратегия» определено содержание стратегии развития предприятия с целью формирования методики и построения алгоритма проведения экономических экспертиз стратегических решений. Распределены стратегии, влияющие на финансовое состояние предприятий, приведена классификационная структура направлений реализации стратегических решений, которые можно исследовать при проведении экономических экспертиз.

Для визначення змісту стратегічних рішень як предмета економічної експертизи слід встановити, які саме складові категорії «стратегія» впливають на економічну діяльність підприємств.

Як відмічають В. Пономаренко, О. Пушкар, О. Тридід, аналіз категорії «стратегія» показує, що різні точки зору на стратегію дають у загальному випадку різні змістовні тлумачення цього поняття, а це свідчить про складність, багатоаспектність і багатоплановість поняття «стратегія» та як

наслідок про наявність великої кількості класифікаційних складових у його цілісному уявленні. Узагальнивши зміст різних тлумачень поняття «стратегія», автори пропонують таке визначення: *стратегія* – це спосіб реалізації підприємством своєї мети, яка зумовлює поведінку в просторі параметрів і вирішує суперечності, що породжуються взаємодією підприємства та ринкового середовища, а також взаємодією внутрішніх компонентів підприємства, які знаходяться на різних стадіях свого життєвого циклу¹.

Отже, стратегія розвитку розглядається як складний системний об'єкт, що має сукупність певних властивостей. Такі властивості можуть визначати якість стратегії з різних позицій: або з погляду її формування, особливостей і умов реалізації, або з точки зору ступеня досягнення кінцевого результату – розвитку підприємства.

Виходячи з мотивації та часових параметрів призначення експертних досліджень стратегічних рішень, об'єктів експертизи та експертних завдань, сутність стратегічних рішень як предмета економічних експертиз розглядається саме з точки зору впливу на розвиток підприємств.

Для формування методики й побудови алгоритму проведення цього напрямку експертних досліджень необхідно мати класифікатори стратегій, які впливають на економічний стан підприємств.

Аналіз практичної діяльності промислових підприємств, зокрема машинобудівної галузі, з формування та провадження стратегій розвитку дає змогу зробити висновок про те, що на диверсифікованих підприємствах може формуватися індивідуальна підстратегія розвитку в рамках загальних стратегічних напрямків, які формуються на рівні державного управління економікою, тобто міністерствами, до сфери яких належать підприємства. У свою чергу саме на підприємствах машинобудування, які являють собою досить великі виробничі комплекси, можуть формуватися індивідуальні підстратегії розвитку за кожним напрямком загальної стратегії. Унаслідок цього стратегія розвитку є структура, котру можна визначити як мікс-стратегія розвитку. У цьому разі важливу роль відіграють типізація стратегій, їх класифікація за різними ознаками для визначення конкретних методик виконання експертиз.

Якщо проаналізувати існуючі на цей час класифікатори стратегій, розглядаючи їх з точки зору експертних завдань, то однією з найбільш прийнятних є класифікація В. Г. Герасимчука², проведена за принципами, які охоплюють основні ознаки будь-яких стратегічних рішень (таблиця).

Деякі автори пропонують інші ознаки розподілу стратегій, але з огляду на те, що класифікація стратегій розвитку підприємств повинна бути спрямована на вирішення теоретичних і практичних завдань, до яких, зокрема, належать експертні завдання, потрібне узагальнення класифікації за різними класифікаційними основами. Подібне узагальнення проведено В. С. Пономаренком³ і

¹ Див.: Пономаренко В. С. Стратегічне управління розвитком підприємства / В. С. Пономаренко, О. І. Пушкар, О. М. Тридід. — Х. : ХДЕУ, 2002. — С. 99–101.

² Див.: Герасимчук В. Г. Стратегія управління підприємством. Графічне моделювання / В. Г. Герасимчук. — К. : КНЕУ, 2000. — 360 с.

³ Див.: Пономаренко В. С., Пушкар О. І., Тридід О. М. Вказ. праця. — С. 102–103.

містить досить повний перелік способів класифікації стратегій на рівні підприємств, а саме:

- види розвитку;
- типи розвитку;
- сфери впливу стратегій;
- напрямки впливу;
- суб'єкти впливу стратегій;
- переважні чинники виробництва, на які орієнтовані стратегії;
- рівні використання стратегій;
- характер цілей, які досягаються за допомогою стратегій;
- ступень універсальності стратегій;
- глибина часового горизонту;
- ступень новизни стратегій для даного підприємства;
- кількість бізнес-процесів, які охоплюються стратегіями;
- ступень ризику, пов'язаного з реалізацією стратегій.

Таблиця

Класифікатор стратегій

Основа класифікації	Вид стратегії
Ієрархічність	Загально корпоративна, портфельна, ділова
Функціональність	Маркетингова, фінансова, розвитку та досліджень, виробнича, структурних перетворень, економічна, соціальна, екологічна
Строк реалізації	Довгострокова, середньострокова, короткострокова
Стадія економічного розвитку, життєвий цикл організації	Зростання, стабілізація, відступ
Основні напрямки зростання	Інтенсивний, інтеграційний, диверсифікований
Роль організації в конкуренції	Лідер, претендент на лідерство, послідовник, новачок
Зміна конкурентної позиції на ринку	Скорочення, переорієнтація, розширення
Ступінь глобалізації охоплення ринку	Інтернаціоналізація, диверсифікація, сегментація
Масштаби та методи охоплення ринку	Недиференційований маркетинг, диференційований маркетинг, концентрований маркетинг
Переваги у витратах і якості товарів	Лідерство за рахунок економії на витратах, диференціація, фокусування
Експортно-імпортна політика	Непрямий експорт, прямий експорт, виробництво за кордоном, імпорт

З усіх наведених класифікаційних ознак для класифікації стратегічних рішень як предметів економічних експертиз слід насамперед виділити види стратегічних рішень розвитку підприємств, виходячи з поняття сутності цього напрямку експертних досліджень.

Наведена узагальнена класифікація до основних видів стратегій розвитку відносить:

- інвестиційні проекти;
- інноваційні стратегії;
- реінжиніринг;
- реструктуризацію підприємств;
- технологічний розвиток.

Усі ці види стратегій прямо або побічно впливають на фінансовий стан підприємства та його відносини з державою й іншими суб'єктами господарювання.

Класифікація стратегій за типами розвитку передбачає розподіл на такі складові:

- організаційний розвиток;
- технологічний розвиток;
- фінансовий розвиток.

Слід зазначити, що автори схеми способів класифікації стратегій віднесли стратегію технологічного розвитку до видів як класифікаційної ознаки. Тому при класифікації за ознакою «типи розвитку» доцільно мати на увазі виокремлення технологічних виробничих стратегій і технологій маркетингу.

Схематично розподіл стратегій, які впливають на фінансово-економічні наслідки діяльності підприємств, відображено на рис. 1.

Як уже зазначалось, завдання експерта при аналізі наслідків стратегічних рішень полягає не тільки у дослідженні динаміки змін фінансових показників діяльності підприємств, а й у встановленні чинників впливу на ці зміни. Тому спочатку доцільно визначити основні (збільшені) напрямки реалізації видів стратегічних рішень, що в підсумку мають вплинути на фінансовий стан підприємств.

Виходячи з типізації стратегій, можна визначити такі напрямки:

- фінансові залучення із зовнішніх джерел;
- зміна напрямків реінвестування власних коштів;
- заходи щодо зменшення витрат підприємств;
- зміни цінової стратегії;
- організаційні зміни.

У свою чергу кожний із зазначених чинників впливу має бути конкретизовано на рівні вирішення конкретних експертних завдань.

Загальну класифікаційну структуру напрямків реалізації стратегічних рішень, які можна досліджувати при проведенні економічних експертиз, наведено на рис. 2.

Наведена класифікаційна структура передбачає подальшу деталізацію в рамках визначених класифікаційних ознак, що важливо при поглибленому аналізі та конкретизації чинників впливу залежно від змісту й цілеспрямованості стратегічних рішень.

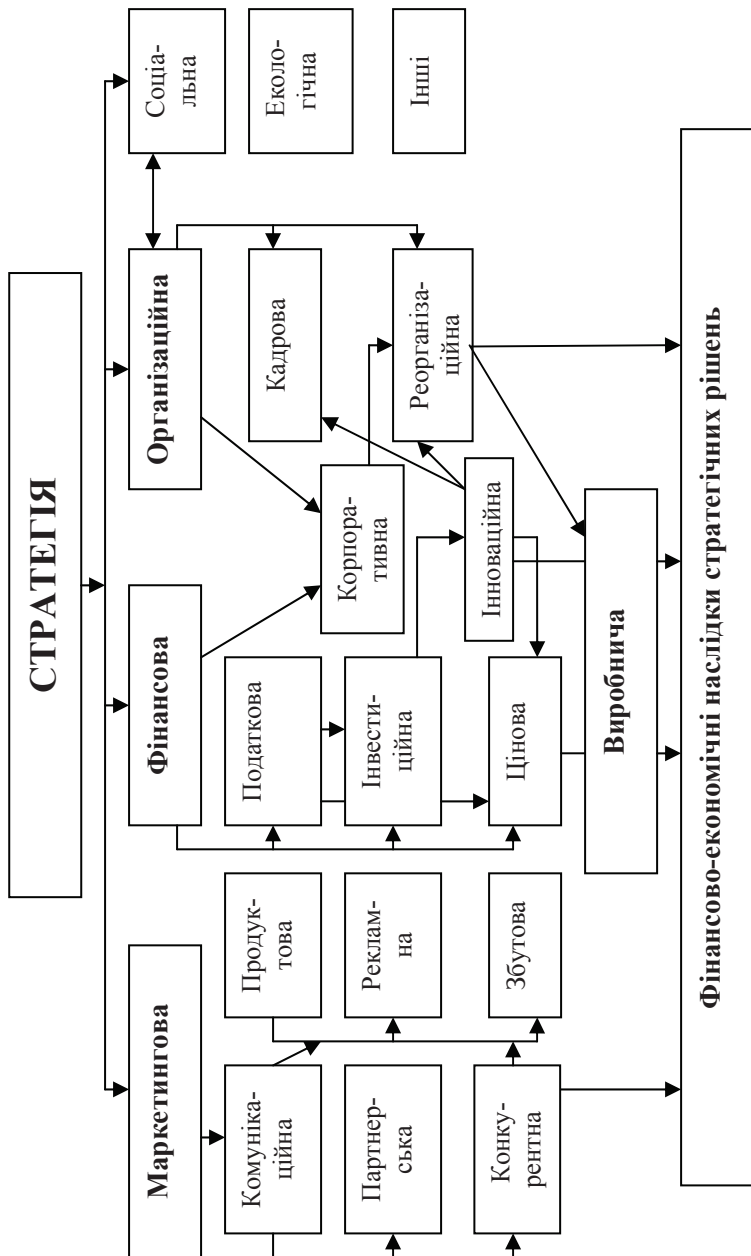

Рис. 1. Розподіл стратегій, що впливають на фінансовий стан підприємств

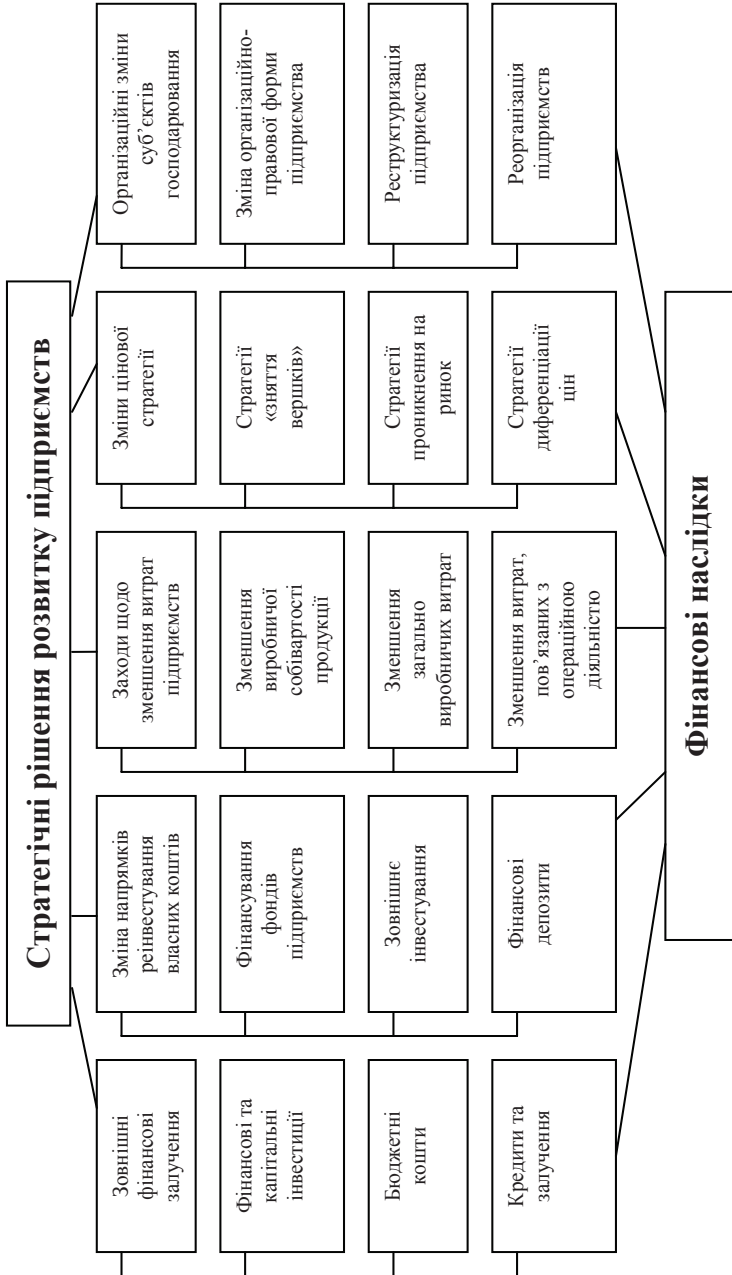

Рис. 2. Класифікаційна структура напрямків реалізації стратегічних рішень